

Завадська Ангеліна Тимурівна

*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ

У науковому дослідженні проведено аналіз останніх тенденції розвитку та діяльності інноваційних суб'єктів в Україні. Було здійснено порівняльний аналіз національних тенденцій з тенденціями Європейського союзу. В результаті автором було зроблено висновок, що розвиток інноваційних суб'єктів на території нашої держави характеризується дуалістичністю правовідносин внутрішніх між представниками одного виду інноваційних суб'єктів, та зовнішніх – з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Ключові слова: науковий парк, бізнес-інкубатор, бізнес-ангел, суб'єкт інноваційної діяльності.

Zavadska Anhelina

*Research Assistant of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

TO THE ISSUE OF LEGAL TRENDS ON THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTITIES IN UKRAINE

The research analyzes the latest trends in the development and activities of innovative entities in Ukraine. A comparative analysis of national trends with the trends of the European Union was performed. As a result, the author concluded that the development of innovation entities in our country is characterized by the dualism of internal legal relations between representatives of the same type of innovation entities, and external - with public authorities and local governments.

Keywords: science park, business incubator, business angel, subject of innovation activity.

На сьогоднішній день інноваційні структури, такі як бізнес-інкубатори, наукові парки, бізнес-акселератори та бізнес-ангели, відіграють важливу роль у розвитку національного підприємництва.

Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних суб'єктів здійснювали С.В. Глібко [1],[2], Л.С. Шевченко [3], О.В. Шевердіна [4] та інші.

Серед основних тенденцій їх розвитку спостерігається дуалістичність.

Так, з одного боку, у внутрішніх взаємовідносинах між представниками певної категорії інноваційних суб'єктів спостерігається тенденція до об'єднання та створення загальнодержавних та міжнародних мереж.

З іншого боку, у відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування спостерігається тенденція до переважання регіональної співпраці та підтримки.

В першу чергу, в дослідженні пропонується проаналізувати тенденції внутрішніх правових та організаційних зв'язків інноваційних суб'єктів.

Так, останнім часом науковці звертають увагу на важливості створення мереж інноваційних суб'єктів для забезпечення між ними ефективної взаємодії.

Так, Т. М. Ратушна зазначає, що функціонування бізнес-інкубаторів міжрегіонального типу дозволить раціонально використовувати ресурси регіонів [5].

Схожу тенденцію демонструють і новостворені бізнес-інкубатори.

Так, Український державний фонд підтримки фермерських господарств є виконавцем проекту «Створення Всеукраїнського мережевого бізнес-інкубатора для диверсифікації сільськогосподарського виробництва і розвитку кооперації у сільській місцевості». Фінансування вказаного проекту відбувається за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу. Бюджет проекту складає 14 172 550 грн. Серед основних завдань вказаного бізнес-інкубатора є проведення онлайн курсів, створення інтернет-майданчика «Біржа ділових контактів» порталу Всеукраїнського мережевого

бізнес-інкубатора [6]. На сьогоднішній день вказаних проект знаходиться на стадії реалізації, а його діяльність поширюватиметься на всю територію України.

Також викладене узгоджується з досвідом діяльності бізнес-інкубаторів в іноземних державах, то можливо звернути увагу на схожість тенденцій. Так, лише тільки у Фінляндії муніципалітетами створено 25 Агенції економічного розвитку і бізнес-інкубаторів [7].

Якщо звернутися до останніх тенденцій функціонування в країні бізнес-ангелів, необхідно зазначити наступне.

Однією з найбільш відомих організацій бізнес-ангелів в Україні є «UAngel», що був створений у 2014 році і на сьогоднішній день є повноправним членом європейської мережі бізнес-ангелів. Членами «UAngel», окрім бізнес-ангелів, є венчурні фонди та акселератори Digital Future, WannaBiz, Fison, Gravia VC та інші. Про успіх діяльності даної організації свідчить той факт, що лише за перший рік її функціонування в рамках інвестування стартапів інвесторами було укладено угоди загальною сумою \$1,6 млн.

Такі тенденції до об'єднання та створення мереж інноваційних суб'єктів кореспондується з загальноєвропейськими тенденціями.

Так, ще в 1999 було засновано Європейську мережу бізнес-ангелів (EBAN) як представника інвесторів. На сьогоднішній день ця організація об'єднує близька 150 організацій-членів з понад 50 країн та інвестує 7,5 мільярдів євро на рік. Вказане утворення об'єднує на правах членства не тільки бізнес-ангелів, їх асоціації та мережі, але й інших суб'єктів інноваційної інфраструктури, що надають допомогу стартапам й малим та середнім підприємствам.

EBAN здійснює підтримку як інвесторів, так і підприємств-реципієнтів. Так, з одного боку, інвестори-члени організації одержують інформаційно-консультативну підтримку, можливість участі заходах з нетворкінгу, освітніх курсах тощо, а підприємства-реципієнти можливість підвищення кваліфікації у певних сферах, підтримку на стадії формування ідеї та безпосереднє фінансування діяльності шляхом залучення інвестицій.

Також на території ЄС ефективно функціонує декілька мереж наукових парків.

Однією з найбільш відомих мереж, що забезпечує сталі взаємозв'язки між науковими парками є Асоціація університетських дослідницьких парків (Association of University Related Research Parks) (далі – AURRP).

Ідея створення цього об'єднання виникла ще у 1986 році серед керівників вищих навчальних закладів США. Здійснивши аналіз тенденцій розвитку наукових та технологічних парків на базі університетів вони дійшли до висновку щодо необхідності створення єдиної мережі, що забезпечувала постійний обмін інформацією та досвідом між різними інноваційними структурами.

Організаційно-правовою формою AURRP є міжнародна неприбуткова організація.

На сьогоднішній день AURRP об'єднує на правах членства наукові парки багатьох країн світу, зокрема США, Канади, Латинської Америки, Японії, Австралії, Саудівської Аравії, Судану та Індії [8].

Таким чином, можна зробити висновок, що кращі показники діяльності демонструють інноваційні суб'єкти в рамках функціонування спеціалізованих мереж та об'єднань.

Якщо ж звернутися до питання зовнішніх правовідносин інноваційних суб'єктів з органами державної влади та місцевого самоврядування, то у цій сфері спостерігається тенденція до переважного розвитку взаємозв'язків на місцевому рівні.

В аспекті інноваційного розвитку регіонів необхідно зацентрувати увагу на середньострокових пріоритетних напрямках інноваційного розвитку в Україні, що закріплені в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», оскільки саме середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня найбільш щільно пов'язані з реалізацією органами місцевого самоврядування своїх повноважень.

Відповідно до ч. 7 ст. 5 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими радами за поданням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій на основі стратегічних пріоритетних напрямів, середньостроко-

вих пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку відповідного регіону.

Середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня реалізуються шляхом формування та виконання регіональних, місцевих інноваційних програм та окремих інноваційних проектів.

Обсяги коштів, що спрямовуються на реалізацію пріоритетних напрямів регіонального рівня, щорічно визначаються відповідними бюджетами, у тому числі з урахуванням статті 105 Бюджетного кодексу України. Для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів державою запроваджуються заходи щодо:

1) розвитку інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо);

2) першочергового розгляду заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямам загальнодержавного рівня;

3) прямого бюджетного фінансування та співфінансування;

4) відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у банках;

5) часткової компенсації вартості виробництва продукції;

6) кредитів за рахунок коштів державного бюджету, кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії;

7) субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам;

8) податкових, митних та валютних преференцій.

В якості прикладу реалізації наведених вище положень законодавства можна навести Міську програму інноваційної та інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017-2020 роки, затверджену Рішенням Харківської міської ради від 21.12.2016 № 490/16. Даний акт посилається на Стратегію розвитку міста Харкова до 2020 року та декларує появу окремих проектів та конкурсів, спрямованих на розвиток інновацій.

Відповідно до Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням сесії обласної ради від 05 берез-

ня 2015 року № 1151-VI, цей регіон є другим в Україні за кількістю виробленої інноваційної продукції (після Києва), що дає можливість характеризувати його як один з найбільш передових адміністративно-територіальних центрів розвитку інновацій. Більшість розробок стосується медичної, фармацевтичної та технологічної галузей, зокрема, енергозберігаючих та еко-технологій.[9] Станом на 2017 рік, питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у Харківській області склала 3,4%, а до кінця 2020 року планується підвищення цього показника до 5,2 % [10].

Низка розділів Стратегії Стратегія розвитку Харківської області на період з 2021 по 2027 роки також стосується інноваційного розвитку регіону [11].

В цьому аспекті, науковцями наголошується на важливості використання інноваційного та наукового потенціалу інноваційних суб'єктів для розвитку регіональної інноваційної інфраструктури Харкова [12, С. 38].

Таким чином, можна зробити висновок, що перспективним напрямом розвитку діяльності інноваційних суб'єктів є створення власних мереж, з метою забезпечення ефективної комунікації як між представниками одного виду інноваційних суб'єктів, так і між іншими мережами та органами державної влади. У відносинах з останніми спостерігається тенденція до делегування повноважень центральними органами державної влади до органів місцевого самоврядування, що сприяє збільшенню ефективності комунікації інноваційних суб'єктів саме з місцевими органами державної влади та місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Glibko S. Legal Regulation of Scientific Park Activity as a National Innovation System Subject. *Jurysprudence 11. Mind the Gaps. Economical Aspects in Legal Thinking*. P. 33-51

2. Глібко С. В. Правове регулювання діяльності наукового парку як суб'єкта національної інноваційної системи. *Право та інновації*. 2017 (20). С. 15–27

3. Шевченко Л. С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Shevchenko.pdf>

4. Шeverдіна О. В. Правове забезпечення інноваційних процесів як фактор реформування економіки. *Право та інноваційне суспільство*. 2014. С. 22-29

5. Ратушна Т. М. Бізнес-інкубатор міжрегіонального типу: форма стимулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. № 41, 2016. С. 79.

6. Інформаційна картка проекту регіонального розвитку, який може реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/09/89-SR-Minagro.pdf>

7. Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. С. 108.

8. Офіційний сайт Асоціації університетських дослідницьких парків. URL: <https://www.aurp.net/home>.

9. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року: затв. Рішенням сесії обласної ради від 05 березня 2015 року № 1151-VI. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/new-563_SRR2020.pdf.

10. План заходів на 2018–2020 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року.

11. Стратегічні та оперативні цілі і завдання по їх реалізації Харківської області до 2027 року. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html>.

12. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект): наукове видання (редак. кол. С. В. Глібко, Ю. Є. Атаманова, О. В. Черкасов). Харків: Право, 2018. 96 с.

REFERENCES

1. Glibko, S. Legal Regulation of Scientific Park Activity as a National Innovation System Subject. *Jurisprudencja 11. Mind the Gaps. Economical Aspects in Legal Thinking*. 33-51 [in English].

2. Hlibko, S. V. (2017). *Pravove rehulyuvannya diyal'nosti naukovoho parku yak sub'yekta natsional'noyi innovatsiyanoi systemy. Pravo ta innovatsiyi - Law and innovation*, 20, 15–27 [in Ukrainian].

3. Shevchenko, L. S. *Typolohizatsiya innovatsiyanoi diyal'nosti ta innovatsiy v osvityniy sferi*. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Shevchenko.pdf> [in Ukrainian].

4. Sheverdina, O. V. (2014). Pravove zabezpechennya innovatsiynykh protsesiv yak faktor reformuvannya ekonomiky. *Pravo ta innovatsiynе suspil'stvo – Law and Innovation Society*, 22–29 [in Ukrainian].

5. Ratushna T. M. (2016). Biznes-inkubator mizhrehionalnogo typu: forma stymulivannya innovatsiinoi diialnosti v silskomu hospodarstvi. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU – Collection of scientific works of ChSTU*, 41 [in Ukrainian].

6. Informatsiina kartka proektu rehionalnogo rozvytku, yakyi mozhe realizovувatysia za rakhunok koshtiv derzhavnogo biudzhetu, otrymanykh vid Yevropeiskoho Soiuzu. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/09/89-SR-Minagro.pdf> [in Ukrainian].

7. Uchasnyky natsional'noyi innovatsiynoyi systemy: instytutsiyno-funktional'nyy analiz v pravi. (2018). S. V. Hlibko, Yu. V. Heorhiyevs'kii (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

8. Ofitsiinyi sait Asotsiatsii universytetskykh doslidnytskykh parkiv. URL: <https://www.aarp.net/home> [in Ukrainian].

9. Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na period do 2020 roku: zatv. Rishenniam sesii oblasnoi rady vid 05 bereznia 2015 roku № 1151-VI. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/new-563_SRR2020.pdf [in Ukrainian].

10. Plan zakhodiv na 2018–2020 roky z realizatsii Stratehii rozvytku Kharkivskoi oblasti na period do 2020 roku [in Ukrainian].

11. Stratehichni ta operatyvni tsili i zavdannia po yikh realizatsii Kharkivskoi oblasti do 2027 roku. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html> [in Ukrainian].

12. Analiz pravovoho rehulyuvannya diyal'nosti innovatsiynykh struktur, pidtrymky maloho ta seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukrayini (rehional'nyy aspekt): naukove vydannya. (2018). S. V. Hlibko, Yu. Ye. Atamanova, O. V. Cherkasov (Eds.). Kharkiv: Pravo, [in Ukrainian].